

Fysica, nazi's en de geschiedenis

Het is 1971. Ik word bij mijn afstudeeronderwerp begeleid door een oude Joods-Amerikaanse hoogleraar, die in Utrecht is voor zijn 'sabbatical year'. Na de formules vertelt hij over zijn verleden. Ik hang aan zijn lippen, terwijl de weduwe bij wie hij in pension is op zijn verzoek een extra pot thee brengt.

Abram Siegert, zo heette mijn professor, was rond 1934 promovendus bij Werner Heisenberg, de toenmalige directeur van het Physikalisches Institut in Leipzig. Dat was in die tijd de tempel van de fysica, de wieg van de kwantummechanica. Abram ontmoette er Einstein, Bohr, Schrödinger...

Heisenberg, na de oorlog lichtelijk bekritiseerd als een soort 'burgemeester in oorlogstijd', werd door de nazi's "ein weißer Jude" genoemd. Maar Abram was 'ein echter Jude'. En moest vluchten, in het voetspoor van de oudere Einstein. De 'tempel' werd kapot gemaakt door de nazi's. Bij mijn afstuderen zei hij in zijn Duits-Engelse/Nederlandse mengelmoesje: "Jai hout vaan die Fusiek". Ik hoorde Heisenberg en Schrödinger spreken, en kon wel janken, net als mijn moeder toen.

Het is 1976, Leipzig. Ik sta voor de simpele deur van Das Institut, mijn 'tempel'. Geen Hitler meer, wel het Ministerium für Staatssicherheit (Stasi). Het is december, het ruikt overal naar bruinkool. Maar even later, in de Thomaskirche, oefent een organist iets van Bach. Alle lichten zijn aan, er hangt een optimistische sfeer. Men is bezig enorme kerstkransen omhoog te hijsen.

Maar tijdens de autorit van Berlin naar Leipzig werden er bij wegcontroles diverse malen geweren op ons gericht. Onze gastheer, een wiskundeleraar, kenden we via wederzijdse kerkelijke contacten. Omdat hij geen lid was van de communistische partij, mochten zijn kinderen niet studeren.

Door dat tripje is mijn naam vast nog wel in de oude Stasi-archieven te vinden. En in de archieven van de BVD, nu AIVD. In 1978 werd een baan waarvoor ik al half en half aangenomen was, me op het laatste moment ontzegd. "Wegens antecedenten", zei de personeelschef eerlijk.

Het is oktober 1989. Bij de Thomas- en Nicolaikirche wachten mensen gespannen af. Na het vredesgebed in de Nikolaikerkerk demonstreren 70.000 mensen vreedzaam op de Leipziger Ringweg tegen het SED-regiem en eisen hervormingen en democratische grondrechten. In hun handen houden zij kaarsen en scanderen: "Wir sind das Volk!" en "Keine Gewalt!". Het regiem beseft dat hun plan om de maandag-demonstraties gewelddadig neer te slaan onuitvoerbaar is.
Een dag later valt De Muur.

Die wiskundeleraar werd enkele maanden Minister van Financiën in het vrije 'Oost-Duitsland'. Tot de wereldse machten hem wederom overspoelden. Hij leefde door in het verenigde Duitsland, in het oude familiehuus. Hij is in 2014 overleden, zijn naam was Walter Romberg.